

Tykkkejä ja teinejä torilla

15.5.2009

Lyseolaiset vaikuttuneita veteraaneista.

ANITA KULMALA

IISALMI Tori oli lauantaan täynnä tummanvihreää puolustuskalustoa ja väkeä lotta- ja sotilaspukuihin pukeutuneista lyseolaisista 14. divisioonan komentajan **Erkki Raappanan** tavaneisiin veteraaneihin kuten JR 10:ssä Rukajärvellä palvelut **Kalle Sutinen** Sonkajärveltä.

-Raappana oli asiallinen ja hyvä mies. Näin hänet 2-3 kertaa. Olin kaukopartiossa, ja hän kävi tarkastamassa meidän partion ennen kuin me lähdettiin, Sutinen kertoi.

Hänellä oli oma korkea-arvoinen sotilaskuljettaja tähän 14. divisioonan perinneyhdistyksen nuoriso- ja perinneviikonlopun tapahtumaan: vapaapäiväänsä viettänyt pojanpoika, luutnantti **Tuomo Sutinen** Kainuun Prikaatista.

-Kyllä ukin esimerkki varmasti vaikutti uravalintaan. Veteraanien perintöä alkoi ymmärtää paremmin sitten kun oli käynyt varusmiespalveluksen, Tuomo Sutinen kertoi.

Kainuun Prikaati oli tuonut Iisalmeen järeääkin puolustuskalustoa, joukossa mm. suomalaisen Patrian valmistama raskas kanuuna 155 K 98, jonka piippu kohosi korkeimmalle ja veti ihmisiä puoleensa lähes yhtä paljon kuin sotilaskodin auto munkkikahveineen.

Alikersantti **Petteri Syrjälä** sai vastailla kysymyksiin, miten pitkälle tykki ampuu ja paljonko se painaa.

-40 kilometriä ja 16100 kiloa. Kranaatin paino on 47 kiloa, tuli jämpä vastaus.

Lyseolaiset **Frans Sutinen, Anni Voutilainen, Mikko Syvävirta, Jammi Vesterinen, Eeva Pohjanheimo, Tuuli Vidgren** ja **Sonja Sirviö** olivat vaikuttuneita edellispäivän tapaa-

Markku Ropo

Tykkimies Joonas Sironen kuljetti järeän 155 K 98 -kenttäkanuunan Kajaanista Iisalmeen kuorma-autolla.

misestaan veteraanien ja lottien kanssa ja katsomastaan *Lupa*-lottaelokuvasta.

-Tippa tuli kyllä linssiin sitä katsoessa, ja se oli vielä koskettavampi, kun eilen oli juteltu veteraanien ja lottien kanssa.

-Oli hirmu kiinnostavaa puhua heidän kanssaan.

-Ne tykkäsi tosi paljon

meistä, että oltiin kiinnostuneita ja he saivat kertoa ja jakaa kokemuksiaan sukupolvelta toiselle.

-Onhan se omaa lähihistoriaa ja on hyvä ymmärtää, mitä muut on tehneet sen eteen, että meillä on näin hyvä olla.

-Kovin moni ei ole enää kertomassa muutaman vuo-

den päästä, siksi on tärkeää kuunnella ja tallentaa nyt heidän kokemuksiaan, nuoret sanoivat, ja histori-anopettaja **Pekka Ritola** kuunteli oppilaitaan ylpeänä ja vaikuttuneena hänkin.

Eversti evp. **Martti Kukkonen** luennoi kenraalimajuri Raappanasta Kulttuurikeskuksella, ja illalla oli aseveli- ja nuorisoiltamat Olvi-hallilla. Päätösjuhla alkaa tänään Kulttuurikeskuksella kello 13.

Kalle Sutisella Sonkajärveltä oli oma korkea-arvoinen sotilaskuljettaja, pojanpoika, luutnantti Tuomo Sutinen.

Veteraanien ja lottien kokemukset ovat tehneet syvän vaikutuksen Iisalmen lyseolaisiin. Vas. Frans Sutinen, Anni Voutilainen, Mikko Syvävirta, Jammi Vesterinen, Eeva Pohjanheimo, Tuuli Vidgren ja Sonja Sirviö.

Raatteen tie kiinnostaa

Talvisodan kuuluisan torjuntataistelun paikat Raatteen tiellä kiinnostavat vuosi vuodelta enemmän vielä matkalle jaksavia veteraaneja ja jälkipolvea.

-Isien taistelujäljet kiinnostavat jo kolmatta polvea, poikia ja tyttöjä, Rukajärven suunnan historiayhdistyksen puheenjohtaja **Tenho Tikkanen** sanoo.

Yhdistys on tehnyt tänä vuonna sinne kolme matkaa, ja monia muitakin "joukko-osastoja" on Rukajärven suun-

nalla retkeilyt, esimerkiksi pielavetisen **Väinö Väinänen** johdolla.

-Eräs ryhmä Iisalmesta ajoi mopoilla kenttävartioasemilta toiselle, ja meidän "partio" kulki **Majewskin** partion jälkeen Ontajärveltä Mai-Kubaan. Lieksan miehet on meloneet siellä kanooteilla Ontajokea pitkin, Tikkanen kertoo.

Iisalmen lyseolaiset matkaavat Raatteen tielle veteraanien kanssa jälleen 12. lokakuuta.

Markku Ropo

14. divisioonan miehiä ja lotta. Vasemmalta Eino Kuosmanen, Eino Flink, Aune Valkola ja Kalle Sutinen.

"Tapa tai tule tapetuksi"

Lyseolaiset kysivät, veteraanit vastasivat.

VEIKKO HUTTUNEN

IISALMI -Tapa tai tule tapetuksi. Saattaa kuulostaa raa'alta näin rauhan aikana, mutta näin se sodassa meni.

Siinä iisalmelaisen **Eino Kuosmanen** vastaus Iisalmen lyseon oppilaan kysymykseen sotilaan tunnoista sotatantareella. Kuosmanen soti jatkosodassa maineikkaassa 14. divisioonassa tulenjohtajana.

14. divisioonan perinneyhdistys järjestää Iisalmessa nuoris- ja perinneviikonlopun. Perjantaina veteraanit kohtasivat nuorisoa kulttuurikeskuksessa pidetyssä kyselytilaisuudessa.

Kuosmanen mukaan sodassa venäläinen oli vihollis-

Lyseon oppilailla oli paljon kysyttävää veteraaneilta.

nen, ja se siitä. Samaa mieltä oli 14. divisioonan Rukajärven suunnan kaukopartiomies **Kalle Sutinen**.

- Venäläinen oli vihollinen, ja vihollista ammuttiin. Nythän venäläisiin suhtaudutaan kuin naapuriin.

Iisalmelainen **Eino Flink** koki pahinta pelkoa sodassa silloin, kun hän veti panssarivaunun kannen kiinni ja loksautti salvan paikoilleen. Flink oli panssarivaunussa ampujana.

Pelko jatkosodassa tuli tutuksi myös iisalmelais-

le **Aune Valkolalle**. Hän oli 14. divisioonan mukana lääkintälottana Valkjärven kenttäsaaralassa. Erityisen pelottavia olivat pommitukset.

Vapaa-aika sodassa kiinnosti lyseolainen **Laura Kauppista**.

Sutinen kertoi vapaata olleen partioreissujen jälkeen. Silloin näprättiin kaikenlaisia.

- Huollettiin varusteita. Jotkut pelasivat korttia. Harasteita piti olla, jottei mieli

mennyt matalaksi.

Flink muistaa panssarivaunun juman.

- Vaunun eteen, vaunuun, vaunusta ulos, vaunusta vasemmalle, vaunusta oikealle.

Kuosmanen kävi jopa kursseilla.

- Opettajana oli kuuluisa **Elli Tompuri**. Sitten kesällä 1943 saimme viettää viikon Äänislinnan hiekkarannoilla.

Pahin läheltä piti -tilanne ei Sutisella liity taistelui-

14. divisioona

- ▶ Maanselän sotilasläänin perustama.
- ▶ Sotilasläänin kuuluivat Iisalmen ja Kainuun suojeluskuntapiirit.
- ▶ Komentaja kenraalimajuri Erkki Rappaana 20. kesäkuuta 1941-11. joulukuuta 1944.
- ▶ Divisioonaan kuuluivat mm. jalkaväkirykmentit 10, 31 ja 52, kenttätirykmentti 18, raskas patteristo 29, pioneeripataljoona 24, kevyt osasto 2, viestipataljoona 20 ja 262. ilmatorjuntakonekiväärikomppania.
- ▶ Kokonaistappiot kaatuneina haavoittuneina ja kadonneina 7237 miestä.

hin. Sutinen ei haavoittunut, ja oli rivistä poissa vain pari kertaa sairauden takia.

Sutiselta leikattiin umpisuoli. Nukutus oli niin tehokas, että kaukopartiomies ei meinannut herätä ollenkaan.

- Sydän pysähtyi. Lääkintämajuri löi nyrkillä rintaan ja sanoi, että eipä viedäkään, tähän vielä elää!

Flink joutui kiipeliin moottoripyörän sivuvaunussa.

- Oli sivuvaunussa postisäkkien päällä, kun vihollisen lentokone tuli ja alkoi

ampua. Ei osunut, ja päästiin Jääskeen. Polvet löivät loukkua, kun jäin kyydistä pois.

Kuosmasella oli useita täpää tilanteita. Kerran hevonen pelasti hengen. Kuosmanen ajoi postia, kun hevonen pysähtyi ja kieltäytyi jatkamasta matkaa.

- Lähellä oli vartiomme. Sieltä kuului ähinää. Vihollispartio oli ottamassa vankia. Menin korsulle ja tein hälytyksen, mutta partio oli vienyt vartiomiehen, elävänä kun hänet halusivat.